

»Naš stari očka, naša mala Nevenčica in naš kuže Pinč smo pa sinoči žepeli v čolniciu na morju. Očka je kadil pipico in je gledal v morje, ki je bilo mirno, Nevenčica in jaz in kuže Pinč smo pa v čolniciu bučali in noreli. Očka je dejal Nevenki, da naj čiča tiho, da ne čofne v vodo: mene je samo hudo pogledal v oči. In smo ubogali in smo se samo lepo pogovarjali; bučali in noreli nismo več, da ne bi čofnili v morje. Kar naenkrat se je Nevenčica nekaj ustrašila. Strašno je zakričala in poskočila... čolnici se je zazibal — in v vodo smo čofnili in pljusknili jaz, Nevenčica in kuže Pinč. Stari očka je pa po tihem pobral iz morja, potegnil v čoln mene, Nevenčico in še kužeta Pinča. Vsi mokri smo bili. Potem je očka veslal k bregu in kadil pipico. Jaz sem bil najbolj moker in sem vprašal očka:

— Očka, tvoja pipica pa ni čofnila v morje... Vsi smo čofnili: jaz, Nevenčica in tudi kuže Pinč; tebi pa še pipica ni ušla v vodo!... A?... kako pa je to?

Očka je rekel:

— Pipica je modrejša kakor Milan, Nevenka in še Pinč zraven; zato bo pa tudi šla pipica še večkrat z menoj na morje: Milanček, Nevenčica in kuže Pinč bodo pa doma gledali z vrha dol in prodajali dolgčas...

Zvečer sem pa slišal, kako je stari očka rekel ateku:

— Saj sem rekel, da vseh treh ne smem jemati s seboj v čoln; ali enega ali pa nič; še nesreča se lahko zgodi.

»... Tako bo moralo sedaj biti. Pa je tako lepo bilo, kadar so nas očka vse vzeli na morje,« je žalostno dokončal Milan svojo zgodbo.

»Oh, kako je na svetu hudo...« je vzdihnila Mimica in utrgala ob poti drobno, ubogo marjetico.

Francek je potipal brazgotino na obrazu in potrdil: »Strašno hudo...«

Milan je pa zrl na morje, lepo, ljubo morje, in je raztreseno pristavil:

»Včasih je pač res hudo.«

//

Kriha:

O Šmarjetni gori.

(Po narodni legendi.)

V starih časih je bila Šmarjetna gora pri Kranju prav do vrha porastla z drevjem in grmovjem. Sredi gozda pa je na visokem hrastu visela slika svete Marjete, zaščitnice pred hudo uro. Ljudje, ki so prihajali na goro, so se radi ustavljali pred sveto podobo in prosili svetnico varstva in pomoči. Sveta devica je poslušala njih prošnje in jih verno nosila pred božji tron. Omilila se je ljudem, zato so posekali gozd vrhu gore in so na planoti sezidali preljubko cerkvico svetnici božji na čast. Vanjo so prenesli tudi sveto podobo in jo postavili sredi prelepega oltarja. Odslej je sveta Marjeta kraljevala nad vso dolino, ki se razprostira ob vzhodju prijaznega hribčka, se radovala soseščine svetega opata Jošta in s hrepenenjem zrla proti Šmarni gori, odkoder je zjutraj pošiljalo solnce k njej svoje zlate žarke. V sveti ljubezni ji je gorelo srce do nebeške Bogorodice in vsako jutro je sproti hitela v mislih tem žarkom naproti, ker so ji prinašali pozdrave presvete božje Matere.

V teh jutranjih urah so radi k njej zahajali pobožni romarji in jo prosili varstva in pomoči, ali pa je prišel odkod duhovni mož in daroval presveto daritev ob njenem oltarju.

Čez dan pa je bilo v njenem svetišču vse tiho in mirno. Takrat je svetnica večkrat zasanjala v stare čase in mislila na ono ubogo ajdovsko deklico, ki je prebivala na tej gori in bila tako velika, da je pri Kranju v Savo perilo namakala, kadar je na gori prala.

Svetnica je občudovala velikost te deklice, toda zraven se ji je vedno tajalo srce usmiljenja do uboge deklice, ki ni poznala svete vere in ni nikoli slišala o sveti Materi božji.

V poletnem času so pasli okoli cerkvice pastirji svoje črede. Sprva so častili svetnico in so radi prihajali k njej v cerkev, da so jo prosili varstva pred hudo uro in sreče pri živini. Sčasoma pa so se privadili bližine svetišča in ga niso več spoštovali. Kadar se je bližala nevihta, ali pa zvečer, ko se jim ni ljubilo s čredo v dolino, so zagnali živino v cerkev in ji pustili, da je lizala svete podobe in oltar, na katerem je služabnik Gospodov daroval sveto daritev. Sami pa so posedali in polegali po cerkvenih klopeh ali pa so kurili sredi cerkve, se greli ob ognju, kvartali in grdo preklinjali. V hlev so spremenili božje svetišče.

Nekega popoldne se je spet bližala huda ura in pastirji so s čredo pribežali v cerkev. Mirno je plegla žival po cerkvenih tleh, pastirji pa so pričeli kvartati.

Bil je pa med njimi tudi pastir, ki je že hodil po laških krajih. Ta je hudo preklinjal in ga ni bilo strah, da je preklinjal z grdo besedo celo Marijo, mater božjo.

Sveta Marjeta je stala v oltarju in slišala to kletev in strah ji je stisnil srce. Neizmerna žalost ji je napolnila dušo in debela solza ji je zdrknila po belem licu. Obrnila se je v sveti jezi pred večnega Boga in ga zaprosila:

»Glej, sveti Bog! Kaznuj nemarneže! Svetišče so spremenili v hlev in zdaj preklinjajo samo sveto Bogorodico. Ne morem jih poslušati. Usmili se me in reši me tega kraja!«

Komaj je svetnica izgovorila te besede, že je začutila v sebi neizmerno moč. Rasla je in rasla in je živa postala na sliki in je bila velika kot deklica-velikanka. Roke so se ji dotikale sten in z glavo je segala prav do stropa, in ko se je zgenila, se je stresla vsa cerkev. Prestrašeni so zbežali pastirji na prosto; zagnali med njimi je bil oni fantin, ki je sramotil Mater božjo. Ko je bil med vrati, se je cerkev znova stresla in vrata so se zaloputnila ter ubila zlobneža. Nihče se ni zmenil zanj ne iskal njegovega trupla.

V noči nato je pa svetnica odnesla cerkev na drug kraj. Dvignila jo je z orjaško močjo na svoja ramena in stopala kot deklica-velikanka preko Save in po lepem kranjskem polju. Šele v Srednji vasi pri Šenčurju se je ustavila. Tam jo je zapustila čudežna moč in spet je postala kot slika v oltarju in držala za verigo zmaja, ki je bil ves krotek ob pogledu nanjo.

Ko so prišli drugo jutro ljudje na Šmarjetno goro, da bi pogledali za živino, ki so jo prejšnji dan zapustili brezvestni pastirji, ni bilo ondi cerkvice več. Le zvonik je še ostal in sameva še dandanes na gori in govori ljudem o jezi božji in o kazni, ki jo je namenil Bog njim, ki preklinjajo njegovo sveto mater.

V Srednji vasi pa sta še dandanes dve cerkvi, ki imata le en stolp, in ljudje govore še vedno o dobri svetnici, ki jim ni prinesla samo cerkvice, temveč tudi veliko čredo ovac, katero so si takrat ubožni kmetje razdelili med seboj. Zakaj šmarječane je bilo takrat sram in niso upali spraševati po svoji izgubljeni čredi.

Na praznik svete device Marjete pa romajo ljudje še dandanes v Srednjo vas, da izprosijo od svetnice varstva pred hudo uro in pred strupenimi kačami, ki jih baje ona pase.